

Examinatorer: Torbjörn Wågstrand, Lars Holmstrand och Jesper Hall

Projektarbete ”Schack i skolan”

Utvärdering av elevers och pedagogers inställning och effekter
på att spela schack på skoltid

SCHACK SOM PEDAGOGISKT VERKTYG 7,5 HÖGSKOLEPOÄNG

den 12 januari 2017
Av Fredrik Kjellqvist

Projektarbete ”Schack i skolan”

Utvärdering av elevers och pedagogers inställning och effekter
på att spela schack på skoltid

Bakgrund:

Hösten 2015 startade vi upp ”Schack i skolan” som ett projekt via Sveriges Schackförbund på min skola. Ledningen på skolan var efter flera samtal från mig positivt inställd till att börja med schack på schemat. Jag spelar själv schack sedan många år och är engagerad i föreningsschacket sedan länge. Jag har alltså diskuterat med min chef under en längre tid om fördelarna av att ha schack i skolan. Jag utsågs att hålla i projektet och att vara mentor till pedagogerna i klasserna. När vi startade upp bildades åtta stycken skolschackklubbar på skolan varav två stycken 3: or, 4: or, 5: or och 6: or.

För att få igång projektet ordnades en uppstartsdag innan terminen började och då kom Jesper Hall från Sveriges Schackförbund. Han höll i en introduktion under en eftermiddag där alla pedagoger på skolan medverkade. Under introduktionen presenterade han undervisningsmaterial, schackhistoria och de effekter man har sett med schack som ett pedagogiskt verktyg. Han lät också deltagarna själva pröva på att spela och träna schack på olika sätt.

I samband med uppstarten utrustades även klasserna med material som schackspel, demo-bräde, Lektionsupplägg m.m.

Efter uppstarten startade sedan klasserna med schack på schemat. Pedagogerna fick själva bestämma hur ofta de ville ha schack på schemat och det såg ganska olika ut i alla klasserna. Några hade schack på schemat 1–2 lektioner i veckan under terminen, medan några andra hade schack mer lektioner i veckan under längre tid och sedan inget alls vissa perioder.

Jag var med vid första lektionen i alla åtta klasserna och fanns sedan till hands då pedagogerna ville ha extra hjälp någon lektion, samt fanns tillgänglig för de frågor som dök upp på vägen.

Under vårterminen 2016 deltog våra två femteklasser i tävlingen Yes2Chess som en följd av schacket på lektionstid. Vi ställde upp med fem stycken femmannalag i schacktävlingen som spelades över internet.

Syfte:

När vi hade hållit på ett drygt år med ”*schack i skolan*” ville ledningen att jag skulle göra en utvärdering av projektet och detta sammanföll väl med högskoleutbildningen jag nu snart slutfört. Utvärderingen jag presenterar är alltså densamma som min chef beställde.

Anledningen var att se vilka effekter och inställningar vi kunde se av projektet, schack på schemat.

Metod:

Jag har genomfört en enkätundersökning som alla berörda pedagoger deltagit i samt eleverna i klasserna. Elever och pedagoger fick svara på 5 frågor, se bilaga 1, som jag sedan sammanställt till en utvärdering av projektet. Jag har presenterat alla skrivna svar som elever och pedagoger skrivit utan omskrivningar och de svar som var samma eller liknande har jag redovisat endast en gång. Svaren som elever och pedagoger skrivit redovisas var för sig.

Redovisning av resultaten:

Utvärdering ”Schack i skolan” på Västra Parkskolan, Vara

Under läsåret 2015–16, och fortfarande, har Parkskolan bedrivit ”*Schack i skolan*” som ett projekt på schemalagd undervisningstid. Oftast har det varit matematiklektioner som ersatts med schack.

Klasserna (3 A/B, 4 A/B, 5 A/B och 6 A/B) har sedan på olika sätt och i olika stor utsträckning haft schacklektioner under det gångna läsåret.

Efter sommarlovet 2016 gjordes under vecka 34 en utvärdering i enkätform, där elever och pedagoger lämnade synpunkter och svar utifrån fem frågeställningar.

Elevsvar skolår 3:

1. Vad har varit bäst med Schack i skolan?

- Att spela och vara med och att vinna eller förlora 10st
- Att man får lära sig en ny sak och NYA regler 7st
- Att alltid ha kul och få tänka, det hjälper hjärnan 5st
- Att ha roligt med motståndaren och lära sig mer schack.
- Att få göra något som vi inte gör så ofta och lärt sig schack.
- Att det tar lång tid.
- Att få slippa jobba med matte.

2. Vad kan bli bättre/utvecklas med Schack i skolan, tycker du?

- Att fokusera och tänka sig för innan man rör en pjäs.
- Att ha mer tänkarövningar.
- Man kan utveckla sin taktik och öva mer.
- Tycker det är bra som det är.
- Spela mer vanligt.
- Att ha snyggare gubbar.

4. Hur kan vi gå vidare med Schack i skolan nästa läsår? Kom gärna med idéer!

- Vill ha massa turneringar och lära sig svårare drag.
- Ha schack en bestämd dag i veckan, tisdagar som är lång.
- Ha det mycket oftare och turneringar.
- Schack 3 gånger i veckan.
- Vill spela mot såna som är lika bra men inte bestämma själv.
- Att vi spelar schack varje dag eller på fredagar.
- Schack en speciell dag i månaden och då hela dagen.
- Vill spela mot elever i andra klasser.

5. Övriga synpunkter och tankar kring Schack i skolan!

- Man ska vara mer fokuserad och lyssna bättre.
- Det är roligt och man vet aldrig hur det går.
- Det är lugnt och tyst.
- Att man får välja vem man vill spela med.
- Tråkigt och gillar inte att spela schack.
- Jätteroligt att spela schack och vill köra mot en i andra klassen som är lika bra som mig.

Elevsvar skolår 4:

1. Vad har varit bäst med Schack i skolan?

- Att man lär sig nya saker. Alla har lärt sig schack.
- Att man lär sig spela schack, (kunde inte det tidigare).
- Schack är kul och bra för huvudet. Man tar en paus från andra ämnen.
- Att man lär sig hur pjäserna går, nya knep och att skydda sin kung.
- Att slippa skolarbetet – men jag gillar inte schack.
- Man lär sig att ha fokus och vara lugn.
- Ingenting, för vi hade det inte mycket. Har haft 3 ggr.
- Slipper andra ämnen. Mycket roligare än typ svenska eller matte.
- Att utmana och spela med varandra även vid vinst eller förlust. Spela med många andra.
- Man får göra något annat.

2. Vad kan bli bättre/utvecklas med Schack i skolan, tycker du?

- Att man är tyst.
- Att man spelar oftare. Mer, mycket mer. Har det mer ”som ett ämne”.
- Att man får bestämma motståndare själv.
- Man har längre speltid. Vara inne på en rast och spela.
- Det är bra som det är.
- Vill bli bättre på schack. Lära oss schackmatt.
- Spela mer på datorn online.
- Att det kommer en lärare som lär oss mer olika drag.
- Att vi får möta folk från andra skolor.

4. Hur kan vi gå vidare med Schack i skolan nästa läsår? Kom gärna med idéer!

- Fortsätta spela schack för man blir smart och man tränar saker.
- Spela schack 4–5 ggr/vecka.
- Att spela minst 1–2 ggr/vecka. Schack varje måndag och lära sig olika strategier.
- Att spela schack oftare. Bestämda dagar som exempelvis fredagar.
- Att spela varannan dag.
- Att man får spela på rasterna.
- Spela mer när vi har tid och på datorn mot andra elever.
- Att det är lite mer svåra saker i schacket.

5. Övriga synpunkter och tankar kring Schack i skolan!

- Man ska själv få bestämma motspelare. Vill träffa folk från schackförbundet eller andra som kan.
- I don't now, schack är svårt.
- Det är bra som det är nu för det är bra att spela schack.
- Att spela varje dag. Det är roligt.
- Vi behöver det för att lugna ner oss.
- Älskar schack och vill köra mer. M.ER för det är så kul!! Snälla!!
- Spela när man vill en dag i veckan. Kul svårt och roligt. Svart borde börja.
- Man får sluta från det vanliga arbetet en stund och det är bra för hjärnan.
- Rätt så gammalt tänker jag när någon nämner schack, fast det är roligt.

Elevsvar Skolår 5:

1. Vad har varit bäst med Schack i skolan?

- Att lära sig schack!
- Att testa något nytt.
- Att få spela matcher.
- Att få möta kompisar man inte brukar vara med.

2. Vad kan bli bättre/utvecklas med Schack i skolan, tycker du?

- Att få lära oss mer.
- Att lära sig strategier och olika tekniker.
- Att ha fler lektioner med Fredrik!

4. Hur kan vi gå vidare med Schack i skolan nästa läsår? Kom gärna med idéer!

- Att få träna mer.
- De som vill ska få spela mer.
- Fler lektioner med schack.
- Öva och träna svårare tekniker.

5. Övriga synpunkter och tankar kring Schack i skolan!

- Kul och lärorikt!

Extra kommentar angående svarsfrekvensen i skolår 5.

Årskurs 5:s elevsvar sammanställdes av lärarna där de sammanfattade elevernas svar under en lektion.

Frågorna visades med en projektor på duken och eleverna svarade i klassen genom att de räckte upp handen och lärarna noterade deras ovanstående svar. Därav, troligen, de färre svaren.

Elevsvar skolår 6:

1. Vad har varit bäst med Schack i skolan?

- Schack är roligt och annorlunda. Skönt med paus från skolarbetet.
- Att man har lärt sig att spela schack var roligt.
- Man har lärt sig tålmod och blivit lite/mycket smartare.
- ”Skolk teknik”. Behöver inte jobba med annat. Slipper andra lektioner.
- Varit lugnt och skönt på lektionerna. Det blir lugnt.
- Att det varit tyst när vi har spelat schack.
- Vi har provat på något nytt.
- Att man lärt sig spela schack överhuvudtaget.
- Har blivit mycket bättre det har blivit mycket roligare.
- Att vi funkar så bra och har kul tillsammans. Att få spela med sina vänner.
- Alla kan spela med alla. Att vinna mycket.

2. Vad kan bli bättre/utvecklas med Schack i skolan, tycker du?

- Spela mer schack och riktiga regler då. Inte som de första gångerna.
- Fler gånger/vecka. Inte spela på ”göra klart tid” utan lektioner till bara schack.
- Ni bestämmer vilka vi ska spela med.
- Bättre upplägg med turneringar.
- Det ska vara tystare.
- Fler lektioner och träna metoder som man kan använda.
- Träna mer på hur man gör. Fler övningar i schack.
- Lära ut lite mer nybörjarschack i början för alla visste inte hur pjäserna gick i början.

4. Hur kan vi gå vidare med Schack i skolan nästa läsår? Kom gärna med idéer!

- Spela schack med poäng.
- Fortsätta med det som det är. Har varit bra, men jag har inte lärt mig något mer än att bara spela schack.
- Anordna en ”Schack dag” i skolan.
- Inte lägga schack på överbliven tid.
- Ha tävlingar/turneringar för hela skolan mot alla klasserna.
- Man ska lära barnen att spela med alla pjäserna från första början.
- Fler lektioner, kanske 3ggr/vecka men inte blanda klasserna.

- En schacklektion varje dag eller två ggr/vecka. Fortsätta med schack varje fredag.
- Spela schack oftare, lära sig pjäserna.
- Spela vidare med sina klasser på Alléskolan.

5. Övriga synpunkter och tankar kring Schack i skolan!

- Rolig slags matte där man lärt sig tänka ett steg längre. Tänker mycket när man spelar.
- Det har nog varit givande. Tror jag blivit bättre på schack.
- Bra med högre IQ. Man måste ha lite taktik.
- Det har varit tystare.
- Roligt, nytt, lugnt och skönt. Man tycker mer.
- Man har lärt sig mycket/mer om schack.
- Önskar vi hade kunnat ha mer schack och fått lära oss mer.
- Bra grej för att det ska vara lugnt när man spelar.
- Har lärt mig reglerna på schack och vad alla pjäserna heter.
- Man lär sig tänka snabbare och ingen blir utanför.

Lärarsvar:

1. Vad har varit bäst med Schack i skolan?

- Tydliga regler, tystnaden och trevliga elever. Koncentrationen!
- Nya elever höjer sin status i gruppen.
- Glädjen till schack. Att eleverna får jobba koncentrerat med strategi.
- Att under en paus kunna "slappna" av och få ett avbrott men att hjärnan fortfarande arbetar.
- Lugnet som schack ger sprider sig. Koncentrationen och att den verkligen är positiv för alla eleverna i gruppen.
- En ny gemensam aktivitet att samlas runt och som vi kan samtala om tillsammans.
- Främjar många sidor och alla har lärt sig något nytt.
- Eleverna lär av varandra och man ser andra sidor hos dem som man inte sett tidigare.
- De som inte är så framåt i matematiken, kan var duktiga i spelet.
- Tränat långsamhet, logiskt och strategiskt tänkande.

2. Vad kan bli bättre/utvecklas med Schack i skolan, tycker du?

- Jag som lärare skulle behöva kunna spela bättre. Planerade schacklektioner.
- Bör nog schemaläggas/lyftas fram så det verkligen blir av.
- Inspiratör (Fredrik) för både elever och lärare, nån gång då och då. Arbeta mer strukturerat.
- Fler roliga övningar som att placera ut 8 damer eller spela dam mot bönder. Detta gick jättebra i vår klass.
- 1–2 ggr/månad. För sällan egentligen men det är så mycket som ska hinnas med.

3. Hur ofta har ni haft schack på lektionstid i genomsnitt under terminen?

- Cirka en gång/vecka men mer nu i slutet av vårterminen.
- Har varierat. Var oftare i vintras (yes2chess) och lite mindre under våren.
- Har försökt ha det vid ett par tillfällen i veckan under en lite längre stund, ca 20-30 minuter.
- I starten av projektet ca 1 gång/vecka och senare 1gång/var 14:e dag.
- 1 gång var 14:e dag.

4. Hur kan vi gå vidare med Schack i skolan nästa läsår? Kom gärna med idéer!

- Kanske någon skolturnering. Schackklubb efter skoltid?
- Vi hade gärna sett ett litet sammansatt häfte, hur schack är bra för elevernas skolgång och hur det påverkar eleverna på ett positivt sätt samt att det är ämnesöverskridande. Detta för att dela ut till elever och föräldrar.
- Schemalägga Fredrik vid några tillfällen/termin.
- Ordna nå form av turnering för intresserade elever.
- Lyfta schackspelandet då och då för att inspirera varandra!
- Tror det är bra att ha en bestämd tid varje vecka.

5. Övriga synpunkter och tankar kring Schack i skolan!

- Mycket bra. Släpper fram elever som kanske inte tar för sig å mycket i övrigt.
- Roligt och inspirerande där alla har ett gemensamt intresse.
- Roligt. Glad att jag fått ta del av detta.
- Trodde inte det skulle engagera eleverna så.
- Bra hjärngympa.

Kort sammanfattning av svarsredovisningen:

Tyvärr är redovisningen svår att få en bra överblick över för utomstående. Blir jobbigt till slut att läsa alla svaren och sedan dra slutsatser av elever och pedagogers svar. Hoppas kunna få tid att kunna sammanställa resultaten på ett mer överskådligt sätt.

Diskussion och slutsatser

Sammanfattningsvis kan man konstatera att utvärderingen av ”Schack i skolan” ger ett mycket positivt gensvar från både elever och lärare. Övervägande delen av svaren har beskrivit att det varit intressant, roligt, lärorikt m.m. Givetvis finns det några som inte gillar att spela schack men det är väldigt få.

Övervägande del uttrycker också att de vill fortsätta med Schack i skolan samt vid fler tillfällen. De vill också att det blir en mer planerad aktivitet som ligger fast i schemat.

Något som framgår tydligt i svaren och jag genom egna observation har upptäckt, då jag varit med i klasserna, är schackspelandets påverkan på koncentrationsförmågans ökning och förbättringen i att samspela med andra. Stöd för detta får man också gen om att läsa *Scholz, Markus et al (2008): Impact of chess training on mathematics performance and concentration ability of children with learning disabilities*.

International Journal of Special Education, Vol 23, No 3, 138-148, och då framförallt de delar som berör koncentrationsförmågans förbättring hos barn med inlärningssvårigheter och schackträningens inverkan. Nästan alla elever som annars har svårt att sitta still och vara tysta är det i samband med schacklektionerna. Vissa av dessa elever har även diagnoser som ADHD och Autism och har svårt med samspelet i klassrumssituationen. Att jag har vetskap om detta beror på min roll på skolan, som är speciallärare för barn med dessa diagnoser. Dessa effekter kan man även läsa om på flera ställen i kurslitteraturen. Bl. a. i *Dansk Skoleskak (2011): Skoleskak som förebyggande specialundervisning (24 s)* samt *Region Halland, SSF & Hallands (2010): Schack i skolan (redovisning). (9 s)* kan man läsa om dessa förmågor som förbättras.

Projektet på vår skola som nu pågått snart två år fortsätter i oförminskad styrka och för tillfället har vi 9 skolschackklubbar på skolan. Under våren skall vi delta i tre tävlingar som arrangeras av SSF. Totalt skall 7 lag delta i tävlingarna *Si2Chess*, *Yes2Chess* och *Sikta mot Stjärnorna*. Alla tre är tävlingar som spelas över nätet vilket också ligger i tiden, på en skola som samtidigt har infört att alla elever har datorer samt Ipad. Våra två fjärdeklasser skall också tävla i VSF:s distriktsfinal i schackfyran.

All denna schackliga verksamhet på min skola får helt klart tillskrivas starten av ”Schack i skolan” som startades upp för snart två år sedan.

Litteraturlista:

- *Dansk Skoleskak (2011): Skoleskak som förebyggande specialundervisning (24 s)*
- *Region Halland, SSF & Hallands (2010): Schack i skolan (redovisning). (9 s)*
- *Scholz, Markus et al (2008): Impact of chess training on mathematics performance and concentration ability of children with learning disabilities. International Journal of Special Education, Vol 23, No 3, 138-148.*

Utvärdering av Schack i skolan Ht 2015 - Vt 2016

1. Vad har varit bäst med schack i skolan?

Elever: _____

Lärare: _____

2. Vad kan bli bättre/utvecklas med schack i skolan, tycker du?

Elever: _____

Lärare: _____

3. Hur ofta har ni haft schack på lektionstid i genomsnitt under terminen?

Lärare: _____

4. Hur kan vi gå vidare med schack i skolan nästa läsår? Kom gärna med egna idéer!

Elever: _____

Lärare: _____

5. Övriga synpunkter och tankar kring schack i skolan!

Tack för dina svar och synpunkter!!

Fredrik Kjellqvist